

17 זְדִבְרַת בָּם

ושונתם לבנין זְדִבְרַת בָּם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכנך ובקוימך:

פרשת השבוע למשפחה כח בשבט תשס"ז * 16 בפברואר 2007

יום המשפחה

ל' בשבט, זהו התאריך שבו מציינים את יום המשפחה בישראל. התאריך הזה נבחר כי הוא יום פטירתה של הנרייטה סולד, שהייתה אם לנוער שבו טיפלה. סולד, פעילה ציונית, הקימה את הסתדרות הנשים בארצות הברית בשם "הדסה". ההסתדרות פתחה מרפאות ברחבי ישראל, והן ששימשו בסיס למערכת הבריאות במדינה העתידה לקום. סולד הצטרפה להנהלת הוועד הלאומי וניהלה את שירות העבודה הסוציאלית. היא אף עמדה בראש הארגון "עליית הנוער" שעזר לצעירים לעלות ארצה, אחרי עליית הנאצים לשלטון בגרמניה. הנרייטה סולד הייתה עובדת סוציאלית, אשת חינוך וציונית נלהבת. דמות שראויה להיות גיבורת תרבות של החברה הישראלית, וראוי שהנצחת זכרה יעורר בנו ולו מעט אידאליזם מבורך.

לתגובות:

vedibartabam@gmail.com

מעוניינים לדעת יותר

על קהילת "גשר"

המושגת לדתיים וחילונים

ועל מוסדות החינוך "קשת"?

התקשרו לאסף:

050-8560804

או כנסו לאתר:

www.gesher-mazkeret-batya.org.il

פרשת משפטים (שמות כ"א, א' עד כ"ד, י"ח)

הנושאים המרכזיים בפרשה

דיני עבדות

דיני נזיקין ופיצויים

דיני מוסר: יחס החברה לחלשים, משפט צדק, איסור לקיחת שוחד

מצוות שנת שמיטה, שבת ושלושה רגלים

השגחת מלאך ה' על ישראל במסעם במדבר

עליית משה להר סיני ושהייתו בהר במשך ארבעים יום

להורים שלום

שבת זו היא השבת שלפני ראש חודש אדר בשבת זו בנוסף לקריאת פרשת משפטים קוראים במפטיר (כל פרשה מחולקת לשבעה חלקים ומפטיר) את הפרשה הראשונה מבין "ארבע פרשיות", פרשת שקלים.

בפרשת משפטים כתובות 53 מצוות, מהן 23 מצוות עשה ו 30 מצוות לא תעשה ובמפטיר לפרשה מופיעה מצוות עשה אחת.

בלימוד השבוע נעסוק בפרשת שקלים ובמצוות מחצית השקל.

קראו את שמות פרק ל' יא-טז

יא וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. יב כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנָתַנוּ אִישׁ כֶּפֶר נַפְשׁוֹ לַיהוָה בַּפְּקֹד אֹתָם וְלֹא-יְהִי בָהֶם נֶגֶף בַּפְּקֹד אֹתָם. יג זֶה יִתְּנוּ כָל הָעֶבֶר עַל הַפְּקֻדִים מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחְצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לַיהוָה. יד כָּל הָעֶבֶר עַל הַפְּקֻדִים מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה יִתְּנוּ תְּרוּמַת יְהוָה. טו הָעֶשְׂרִי לֹא יִרְבֶּה וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט מִמַּחְצִית הַשֶּׁקֶל לָתֵת אֶת תְּרוּמַת יְהוָה לְכֹפֶר עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם. טז וְלָקַחְתָּ אֶת כֶּסֶף הַפְּקֻדִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל-עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהָיָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזִכְרוֹן לִפְנֵי יְהוָה לְכֹפֶר עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם.

פרשת שקלים עוסקת בחיוב של כל אחד מישראל להביא מחצית השקל עבור קורבנות הציבור שהקריבו בבית המקדש. כספי מחצית השקל שימשו לקניית הקורבנות עבור השנה החדשה שמתחילה בא' בניסן. מצוות מחצית השקל נועדה גם לבצע מפקד אוכלוסין של בני ישראל מגיל 20 שנה ומעלה.

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

הרמב"ם בהלכות שקלים מתאר את התהליך מרגע ההכרזה ועד לסיום הגביה (הלכות שקלים פרק ב)

"באחד באדר, משמעין על השקלים, כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו, ויהיה עתיד ליתן. בחמישה עשר בו, יישבו השולחניין בכל מדינה ומדינה, ותובעין בנחת; כל מי שייתן להם, יקבלו ממנו, ומי שלא נתן, אין כופין אותו ליתן. בחמישה ועשרים בו, יישבו במקדש לגבות, ומכאן ואילך, כופין את מי שלא נתן עד שייתן.

ובהתיחסו לפסוק טו' בפרשת שקלים (הלכות שקלים פרק א'):

"מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה, אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב, ושואל מאחרים או מוכר כסות שעל כתפו, ונותן מחצית השקל כסף, שנאמר 'העשיר לא ירבה והדל לא ימעט'."

שאלות לדין משותף

בפרשת השבוע מצווה המשכונאי להחזיר בערב את הבגד לעני כדי שלא יהיה לו קר. "אם תב' ל תחב' ל שלמת תעב' עד ב' א' השמש תשיבנו לו." (שמות כב' פסוק כה). ואילו לדעת הרמב"ם מצוות מחצית השקל כה חשובה עד שכופים על העני למכור את בגדיו.

- מה מייחד את מצוות מחצית השקל שעני צריך למכור את בגדיו על מנת לקיים את המצווה?
- מדוע לא לאפשר לעשיר להרבות בתרומה?
- האם יש משמעות לסכום? מדוע נבחר מחצית השקל ולא כל סכום אחר?

אם ננסה להבין את מצוות מחצית השקל כמצווה שנועדה רק "לכפר על נפשותיכם" זה יסביר את העובדה שכל אחד חייב להיות שותף שהרי לא יתכן ליהנות "מהכפרה" מבלי לשאת בעול הדרוש להשגתה. אולם מדוע אם כך שהעשיר לא ירבה, מדוע הסכום זהה לעשיר ולעני.

מצוות מחצית השקל לא נועדה לא רק "לכפר על נפשותיכם", אלא גם ל"עבודת אוהל מועד", עבודה שתכליתה קידוש שם ה' בעולם. מדובר במשימה שעם ישראל כולו צריך לקחת על עצמו במידה שווה. כל אדם בישראל צריך להרגיש עצמו שותף זהה במשימה חשובה זו. על העני מוטלת החובה להשתתף במצווה ואפילו במחיר מכירת בגדו, ועל העשיר מוטלת החובה לא לתת יותר אפילו שיכול, על מנת לאפשר את תחושת השותפות השוויונית.

מחצית השקל של אדם אחד מצטרפת לחצי של אדם אחר, שונה ממנו במובנים רבים אך דומה לו באותו רצון משותף, מתוך תחושת שותפות מלאה של שני החצאים.

החזון איש כתב בקובץ אגרות:

"נכון שאחד ועוד אחד הם שניים, אבל בשום פנים האחד אינו החצי של שניים, כי לשניים יש ערך סגולי משל עצמו ומעל ומעבר של אחד ועוד אחד."

קהילה טובה היא כזו שהשלם בה גדול מסך כל חלקיו. על כולנו לתת את מחצית השקל שלנו. אל לנו מחד, להשאיר את העשייה הקהילתית לאחרים רק בגלל שאנו עניים בזמן פנוי, בכוח רצון, או שנדמה לנו שאין לנו מה לתרום לקהילה. מאידך, עלינו לזכור שהקהילה היא של כולם ויש חשיבות לשמור על צניעותה של הקהילה בכדי שתישאר של כולם.

מחצית השקל שלנו היא מה שמאחד אותנו כקהילה החצי השני של השקל הוא מה שמייחד אותנו כאינדיווידואליים, חשוב שכולנו נהיה שותפים שווי זכויות וחובות לביחד הזה ונדע לתת ביטוי פתוח גם לייחודיות שבכל אחד מאיתנו.

שבת שלום

110613 י"ו

ט"ו בשבט בקשת

טו בשבט, חג האילנות והפירות.

הילדים הביאו לגן פירות רבים - רובם פירות הדר, התבוננו בכל פירות הדר וניסינו לגלות מהן התכונות המשותפות להם, ראינו שהצבעים שונים, הגדלים שונים אבל שכולם עגלגלים, בעלי קליפה מחוספסת, ציפה, בקבוקונים מלאי מיץ וחרצנים דומים. לאחר הגילוי בדקנו את הפירות שהגיעו לגן - האם הפרי שייך או לא למשפחת פירות הדר?

סיפרנו והמחזנו את "שישה בשקיק אחד" של לויין קיפניס, התבוננו ביצירות אומנות בהן מופיע העץ וציירנו בעקבות האמן פול קלה.

הכנו עוגת מיץ וסלט פירות עם ג'לי,

וחגגנו עם ילדי כיתה א' בהפעלה משותפת ובנטיעת עץ רימון בחצר הגן. (תמונה – בעמוד הבא)

צוות גן קשת

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

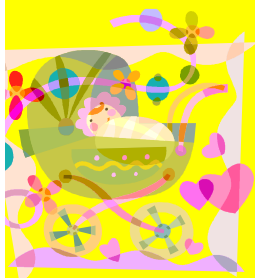
את החובה להתייחס בצורה אנושית לפושע, כפי שניסח זאת הרמב"ם. יש לשלובו בסביבה תומכת, שבה הוא יוכל להמשיך להיות חיים כמעט רגילים ולעבוד למחייתו, ולדרבן אותו, בצורה נמרצת מאוד להשיג עצמאות ולצאת מבית אדונו. נעימה ומלטפת ככל שתהיה הסביבה שם, הוא עדיין צריך לצאת ממנה. כי אחרי ככלות הכל, מטרת יציאת מצרים וכל המאורעות שעברו בני ישראל עד כה אינו נועד אלא ליצור עם בוגר ואחראי, שאינו סולד בפני החירות המפחידה לפעמים, אך הכרחית לבניית חברה צודקת ומוסרית.

בן לנדא

אב לתלמידה בכיתת קשת

בבית ספר בן גוריון

מזל טוב למשפחת אב להולדת הבת שקד.

נטיעת עץ רימון בחצר גן קשת, עם ילדי כיתה א'

בין ענישה לשיקום

פרשת משפטים מהווה בסיס למשפט העברי, אזרחי ופילי כ אחד. היא נפתחת בנושא שיכול, במבט ראשון, לקומם את הקורא בן זמננו: עבד עבדי. אולם, קריאה מעמיקה בהסתכלות חכמי התלמוד ופוסקי ההלכה עשויה לגלות תובנות נועזות מאוד בתחום החברתי. קודם כל, חייבים להשתחרר מהקונטציה המגונה שנושא המושג עבדות כפי שהשתמשו בו לאורך הדורות בהיסטוריה. כותב הרמב"ם: "כל עבר עברי אסור לעבוד בו בפרך" (הלכות עדים, פרק א, הלכה ו), וכן: "כל עבד עברי או אמה עבריה, חייב האדון להשוותם לו במאכל ובמשקה בכסות ובמדור (הלכות עדים, פרק א, הלכה ט).

ומיהו בכלל אותו עבד עברי? בפרשה, מדובר בגנב שאין לו יכולת כלכלית להחזיר את פרי גניבתו. בחברה המערבית המודרנית הוא בוודאי היה נענש בתקופת מאסר. אלא שכיום, על פי רוב, אין בידי מערכת בתי הסוהר בעולם תשובה הולמת לבעיית שיקום האסירים. זאת ועוד: רוב הקהל אינו מוטרד כלל ועיקר מהבעיה הזאת ולא חושב על הכלא ככלי שיקום פוטנציאלי. כאן בא הרעיון של עבד עברי בהסתכלות שונה: גנב, במיוחד אם הוא גונב כי הוא מתמודד עם קשיים כלכליים, אינו איש שכדאי להעלים מעיני החברה כדי להגן עליה... אלא בן אדם שיש לדאוג לרווחתו, גם מסיבות פרקטיות, כי כך מצמצם הסיכון שהוא יחזור על מעשיו, וגם מסיבות מוסריות. בסופו של דבר, העובדה שכל ציפיותיה של מערכת ענישה היא להרחיק מי שנחשב למזיק, בלי לבדוק עד הסוף אם ניתן להחזיר אותו לחברה באופן מלא, היא בגדר שערורייה. הפתרון שמציעה התורה, אם כן, משלב

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

שאלות על עבדות

עם ישראל, עם של עבדים שיוצאים לחופשי, מקבל מפי האל נורמות וחוקי התנהגות חדשים. ובמה פותחים המשפטים? בדיני נזיקין? בגניבה? ברצח? לא. דווקא בעבדות. נכון שבעולם הקדום רווחה העבדות, ובכל זאת מטרידה אותי ההנחה החבויה בבסיס הדברים. אותם עבדים שהשלשלאות אך זה הוסרו מעל רגליהם, עבדים שסבלו כל כך, שעונו עד כדי כך שרוחם קצרה והם אפילו לא יכלו לראות את ההזדמנות לצאת לחופשי, כשהייתה מונחת לפניהם, מדוע שייקחו לעצמם עבדים? החוויה כה טרייה בזיכרונם, מדוע הם צריכים ללמוד כיצד לנהוג בעבדים? האם מן ההכרח שאדם ייקח צד – עבד או אדון? לא די בהיות אדם אדון לעצמו?

המילה "עבדות" עולה מדי פעם במשחק חברתי בין ילדים, "אל תגיד לי מה לעשות, מה אני עבד שלך?" וכו'. לפעמים בצורה של מלך ומשרת או בתפקידי שררה וכפיפות אחרים. אבל בגילם הם עדיין אינם רואים את העבדות במשמעויות ההיסטוריות והאקטואליות ועם המטען הרגשי שאנחנו סוחבים עלינו.

לדעתי יחסי עבד ואדון מעסיקים אותנו מגיל מאוד צעיר, משום ששני הקצוות מייצגים נטיות אישיות שנמצאות בכל אחד מאתנו, ומשום שהם מחדדים את טיב היחסים בין בני אדם. שולט ונשלט, המחליט וזה שמחליטים בשבילו.

ילד שתמיד בוחר להיות בתפקיד האדון. מה זה אומר עליו? וילד שבוחר בתפקיד המשרת, העבד? האדון אומר, מדבר. העבד שותק ומקשיב. האדון מורה והעבד מציית בהכנעה. האדון מחליט והעבד מבצע, עושה, פועל. האדון יוזם ומבקש לשנות משהו בסביבתו, והעבד רוצה להתקיים בנוחות, בלי לחשוב יותר מדי ומבלי לקחת אחריות. אז מי הפסיבי מביניהם? מי החופשי? למי

החירות? לזה שעושה מה שהוא רוצה, או לזה שרוצה את מה שהוא עושה? מי מתבונן פנימה ומרגיש? מי נאמן לעצמו?

יש מה לומר על ה"אדונים", אבל העם אתמקד בילדים שבוחרים להיות "עבדים". תחושתו היא שיש כאלה שמעדיפים שיגידו להם מה לעשות, מאשר ליוזם ולהחליט. עניין של אופי? אולי לזה הם רגילים?

בינינו, עד כמה ילדים שותפים להחלטות יומיומיות בבית (רשימת קניות, בילוי שעות הפנאי וכו')? האם הם בוחרים את תפקידיהם או שמשימות מונחתות עליהם מלמעלה? האם ילדים מרגישים שהם תורמים במשפחתם? שקולם נשמע? כמה הזדמנויות יש להם לקחת חלק, להיות שותפים, להפעיל את יכולתם לתרום לתא המשפחתי?

ואחרי שעודדנו אותם לאחריות וחינכנו אותם לתת מעצמם, מותר לשאול – האם כולם חייבים להיות יזמים גדולים? מהפכנים? הרי לא כל מי שאינו פורץ דרכים הוא בהכרח נגרר, חסר דעה וחסר אונים, מעוצב על ידי סביבתו וקוטל קנים.

נראה לי שמשחק הילדים התמים מוכיח שבחברה יש מקום לכולם. גם אם אתה לא מפלס נתיב חדש, אלא "רק" מנווט את דרכך בזרם – גם לך יש זהות עצמית ייחודית. אתה לא מחוק. עדיין יש לך זכות לבחור במה שמתאים לך ואינך קורבן לגורלך. גם מי שאיננו טיפוס של מנהיג או ממציא, אינו בהכרח חיקוי של מישהו אחר, הוא יכול להביע את עצמו כיחיד בתוך הכלל מבלי להיסחף ולהיבלע.

כל אחד יכול לתרום בגוון שלו, בקולו ובסגנונו המיוחד, בדרכו.

אילת אסקוזידו

אם לתלמיד בגן קשת

